

Millî eğitim

İlkokul 4. sınıfta öğretmen olarak köyümüze genç bir bayan geldi. **Geldiği gün sınıfı dört gruba ayırdı ve kura ile isim verdi: Cesurlar, kahramanlar, yıldırımlar, şimşekler.** Meselâ tarihten bir konu veriyor, “bakalım hangi grup daha iyi hazırlanacak” diye hedef belirliyordu. Bir gruba dahil olan tüm arkadaşlar birlikte ders çalışıyorduk. Bugün Ahmetlere gidiyoruz, yarın Mehmetlere. Her gittiğimiz evde birlikte ders çalışıyoruz; analar, babalar gayet mutlu. Bizlere kuru üzüm, ceviz, içde vb yiyecek servisi yapıyorlar, çalışmamızı teşvik ediyorlardı.

Bazen münazara yapıyorduk. Meselâ bir grup Avrupa oluyor, diğer grup Asya. Asya’daki hikmetle Avrupa’daki teknik ilerlemeyi çarpıştırıyorduk. **Ben ders çalışma şevk, heyecan ve zevkini 4. sınıftan itibaren almağa başladım.**

Coğrafya dersinde; yanan mum ışığı karşısında döndürülen dünya küresi üzerindeki ışık ve gölgeden gece-gündüzün meydana gelmesini, 23.5° eğiklikten dolayı yazın ışınların dik, kışın yatay gelmesi sebebiyle sıcaklık etkisini gördük ve hisseder gibi olduk.

Aile Bilgisi dersinde elinde iğne-iplik, gizli dikişin nasıl yapılacağını göstermişti bize. Bu bilgiyi, uzun yıllar kaldığım Libya’da satın aldığım pantolonların paçalarını kısaltırken kullandım.

Bu gayretli hocamız **köyümüzde kütüphane** kurulmasına da ön ayak oldu. Elmadağ ilçesinde kütüphane yokken köyde bizim kütüphanemiz vardı. Benim için yaz tatillerinde en büyük keyif, kütüphaneden aldığım tarihî romanları okumaktı.

Ortaokulda, Okul Müdürümüz çok disiplinliydi. Her sabah okul bahçesinde tüm öğrencilere 15 dakika beden eğitimi hareketleri yaptırır, ondan sonra sınıflarımıza girerdik. Kendisi Türkçe öğretmeniymi, boş geçen derse girer, hep zaman kipleriyle ilgili sorular sorardı. Meselâ “gitmek fiilinin mişli geçmiş zamanın hikayesinin dilek şartını söyle”. Doğal olarak öğrencilerin çoğu, cevap olarak “gitseymişim” diyemezdi.

Ortaokulu birincilikle bitirdiğim için Ankara’da Gazi Lisesi müdürüne hitaben bir mektup verdi bana; bu mektupla Gazi Lisesi’ne kayıt yaptırıldı. Cebir ve Geometri derslerimize giren yaşlı bir hocamız vardı. “Hocam, ben bu sorunun çözümünü biliyorum, fakat sınav heyecanı ile yanlış yapmışım” diyenlere, **“Tabii yanlış yaparsın, çünkü fazla soru çözmediğin için gözün terbiye olmadı, elin terbiye olmadı, bu yüzden yanlış yaptın. Kitabınızdaki bütün alıştırmaları çözün.”** derdi.

Ders yılının son haftasıydı. Dersler tamamlanmış sayılırdı, kimi şarkı, kimi türkü söylüyerek, kimi fıkra anlatarak kabiliyetini ortaya koyuyordu. Sınıf mümessili, “Arkadaşlar, numarasını okuyacaklarımı matematik hocası fizik anfasinde bekliyor.” dedi.

Hocamız, “Siz sınıfı geçecek öğrencilersiniz. Ben, sınıfını geçecek öğrencim hakkında hakkıyla kanaat sahibi olmak isterim. Bu yüzden her birinizi şimdi sözlü sınava tabi tutacağım” dedi. Önünde cebir kitabı ve geometri kitabı. Tahtaya kaldırdığı öğrenciye kitapların herhangi bir sayfasını açıyor ve soru soruyor. Bir arkadaşına bayağı kesirli bir denklem problemi sordu. Arkadaş en küçük ortak katı bularak denklemi bayağı kesirden kurtardı, fakat (-) terimin başına parantez koymağı unuttu. Hocamız hemen yerinden fırladı ve “Bu ne?” dedi. Arkadaşımız, hatasını hemen anladı ve “Hocam parantez koyacağım” diyerek, negatif terimi paranteze aldı. Hocamızın cevabı gayet net: “Otur, otur! **Buraya parantez koymayı unutan adama ben sınıf geçirtmem.**” Sonuçta arkadaş bütünlemeye kaldı.

ODTÜ’de Orhan Kural ders anlatırken tam bir sanatkârdı. Düz bir levhada ısı yayılırken sıcaklık profilini gözümüzün önünde canlandırmak için eğilir, doğrulur, şekilden şekile girerdi. “Mekanik” bölümünde okuyan arkadaşlar bile sırf Orhan hocayı dinlemek için “Isı” bölümünden O’nun dersini alırlardı. Master’da **Prof. Sadık Kakaç**’tan “Advanced Conduction Heat Transfer” ve “Advanced Convection Heat Transfer” derslerini aldık. Her dersin sonunda muhakkak ödev verir, müteakip derste ödev kâğıtlarını toplardı. Böylece verdiği her dersi günü gününe çalışmak ve anlamak durumundaydık. Sonra ABD’ye gitti ve beş cilt halinde “Heat Exchanger Design” kitabını yayınladı.

Öğretmenlik bir sanattır. Bilmek başka, anlatmak daha başka kabiliyet ister. Birgün Elmadağ merkezde Kara Veyis lâkaplı bir köylümüzle karşılaştım. “-Yeğenim”, dedi, “siz okudunuz, benim Mahmut okumadı.”

“-Veyis dayı, biz şansımızdan iyi öğretmenlere rast geldik.” dedim.

Cevap verdi: “-Yeğenim, sen çıraymışsın ki öğretmen seni tutuşturmuş, bizim Mahmut odun!”

***

- **Bye-Bye Türkçe** (Oktay Sinanoğlu)

Eğitimin amacı

- a) İnsanı kendine ve toplumuna **değer katacak** düzeye getirmek
- b) Bir milletin geçmişiyle geleceği arasında sağlam köprüler oluşturarak **geçmişine dayanan ve geleceğe hazırlanan** gençler yetiştirmektir.

Çırak-Kalfa-Usta Geleneği

Kişisel öğretim yöntemi bize yabancı değildir. Türkistan’dan Mısır’a kadar uzanan Türk illerinde bilginler, Fergana, Buhara, Tebriz, Bağdat, Konya gibi ilim merkezleri arasında gidip gelirler, konuşmalara, toplantılara katılır fikir alış verişinde bulunurlardı. **Öğrenciler ünlü bilginlerin yanına gider, onlarla çalışır, sonra başka merkezlerde kendileri araştırma, yazma ve öğretim faaliyetlerine geçerlerdi.** Her büyük Türk Hakan’ının mahiyetinde ünlü bilim adamları bulunur, onların bilgi ve çözümlene yeteneklerinden faydalanırlardı.

Bugünkü şekli ile Avrupa’da ilk üniversiteler, Oxford, Paris ve Padua’da **onikinci yüzyıl** sonlarında kuruldu. **Oxford’daki ilk Kolejler İslâm Türk Yüksek Okullarını aynen örnek alıyordu.**

Üniversitelerin birbirleri ile sıkı temasta olmaları, aralarında sık sık konuşmacı, öğretim üyesi ve öğrenci alışverişi yapmaları gereklidir. **Çağdaş üniversitede bir üniversitenin öğrencisi, o üniversitede öğretim üyesi olarak tutulmaz,** başka üniversitelerde görevlendirilir. Öğrenci bir üniversiteden mezun olduysa başka bir üniversitede doktora yapar.

Eğitim dili Türkçedir

Atatürk eğitim dilinin tümüyle Türkçe olması üzerinde ısrarla durmuş, eğitimin “millî eğitim” olmasının baş şartını buna bağlamıştır. Atatürk 1929’da **Türk Eğitim Derneği**’ni kurdu. Deneğin amacı örnek özel okullar açmak, “Türk harsı içinde yabancı dil öğretmek” olacaktı. Türk Eğitim Derneğinin Ankara’da İlk, Orta, Lise okulu açıldı. Bu okulda, fizik, kimya, matematik gibi bütün dersler, Ankara’nın en kuvvetli öğretmenleri tarafından güzel bir Türkçe ile öğretiliyordu. Ayrıca yabancı dil olarak İngilizce haftada 10 saat ayrı bir ders şeklinde öğretiliyor, kuvvetli yabancı dil öğretme yöntemleri kullanılıyordu... O okulda 1953’e dek bize bilim sevgisini veren, hemen sonra **Amerika’ya gider gitmez orada iki yıl üniversite atlatarak kadar bize iyi ve Türkçe olarak fen öğretmiş olan değerli hocalarımızı** burada saygı ile anmayı bir borç biliriz.

1953 yılında bu okulda büyük bir değişiklik yapıldı ve okula 15 İngiliz, Amerikan hoca geldi... 1954’te ne yazık ki benim bu şâhâne okuluma yabancı çengeli atılmış, Atatürk’ün örnek okulu, **İngilizce ile eğitime geçen ilk Türk okulu** oluvermiştir. Birkaç yıl sonra da “Anadolu Liseleri” aldı yürüdü. Arkasından Orta-Doğu sonra alıştırma alıştırma Boğaziçi, derken Bilkent, sonra sayısız özel okullar...

Tarihteki acı misâller gösteriyor ki, **bir ülkede eğitim dilini yabancı dile çevirmek oyunu anaokullarına kadar indikten bir buçuk nesil sonra o ülkenin kendi dili kayboluyor,** ana babalar kendi çocukları ile kendi dillerinde konuşamaz oluyorlar: az sonra da o ülkenin, o ulusun adı bile tarihten siliniyor. O halklar bir köle kalabalığından ibaret kalıyorlar. **O ülkelerde artık asırlarca ne bir yaratıcılık, ne bir ilerleme görülebiliyor.**

Hiçbir ileri ülke yabancı dille eğitim yoluyla ilerlemedi.

Yabancı dille eğitim Türkiye’ye Hıristiyan **misyoner okullarıyla** girmiştir.

Nerede görülmüş ki hoca öğrenciye öğretmekte olduğu bir yabancı dilde mesela derin bir fizik kavramını anlatıyor.

Yabancı dille eğitim “**kültürel soykırım**”dan başka bir şey değildir.

Öğrenciler, gençler! Önce kendi dilinizi, edebiyatınızı, tarihinizi iyi öğreneceksiniz. Bilim, matematik derslerinizi ortaokul ve lisede Türkçe anlattırınız, bu dersleri **Türkçe kitaplardan çalışınız.** Meseleler çözmeğe, düşünmeğe alışınız. Fen, matematiği böylece iyi öğrenirsiniz, ezbersiz.

Sonra bildiğiniz konunun -İngilizce, Almanca, Rusça her ne yabancı dilse- terimlerini öğrenmek birkaç günlük işten ibaret kalacaktır.

Gerçek bilim dili matematiktir. Bu bilim dili aynı zamanda uluslar arası niteliktedir.

Gençliğe, seçecekleri meslek ne olursa olsun, yüksek matematik öğretilmelidir. Bu suretle her konuda açık seçik düşünebilen, sorgulayabilen, kendine güvenen, yaratıcı insanlar yetişecektir.

İngilizce bilim dili için hiç de uygun bir dil değil. Zaten sadece 300 yıllık, beş dilin kırması, terim türetme kuralları, matematiksel yapısı olmayan, okunması, yazılması birbirini tutmayan berbart bir dil.

Yabancı dille eğitimi Türkiye’den tümüyle silip atmak bu ülkedeki her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının, her Türk gencinin birinci davası olmalıdır.

Yabancı dil öğretme

Bir öğrenci, fen konularını en açık, en seçik, kendi ana dilinde öğrenebilir. Ondan sonra yabancı dili okuyabilecek, terimlerini anlayabilecek kadar öğrenmekte bir zorluk yoktur.

Amaç bir yabancı dili kendi anadilinden daha iyi bilmek değildir.

Eğitim dilinin yabancı olması kaynak israfına yol açıyor. Üç yıllık liseyi **hazırlık sınıfı** ekleyerek dört veya beş yıl, dört yıllık üniversiteyi beş yıl yapıyoruz. Bu hem öğrencilerin mesleki ömrü, hem eğitim kaynakları için, hem de okula giremeyenler için büyük bir israftır... Çözüm, yoğun yaz kursları veya ayrı yabancı dil derslerindedir. Yani takviyeli dil öğretimindedir, hazırlık sınıfında değil. Matematik, fizik gibi dallarda bir yıl ara verilemez, daima egzersiz yapmak lâzımdır. Hazırlık sınıfı **heba edilen bir yıl** oluyor.

Bugün ABD gibi dış ülkelerde, Çince gibi güç bir dili bile birkaç aylık yoğun kurslarda öğretebiliyorlar.

Yabancı dil, yetecek kadar, yani bir araç olarak yaz kurslarında, ayrı yabancı dil derslerinde yeni dil laboratuvarı yöntemleri ile öğretilir.

Yabancı dil okulları, yabancı dil öğrenme yaz kampları, çeviri okulları, yabancı ülkeler üzerine uzman yetiştirme fakülteleri açalım. Ama genel eğitimde Türk dilini feda etmeyelim.

Bütün dersler Türkçe olmalı, fakat yıl boyunca haftada üç saat **“Teknik Çeviri” dersleri** konmalıdır.

Yabancı Diller Uzmanlık Okulu açılmalıdır. Bu okullarda:

Koşmalı (simultane) çevirmen,

Tıp, teknik, hukuk vb için özel çevirmen,

Yabancı dil öğretme yöntemleri, araştırma,

Dışişleri için yabancı ülkeyi tanıyan uzman yetiştirme

bölümleri olmalıdır.

Bilim heyecanı sağlanmalıdır

En iyi öğrenme, **yaparak öğrenmedir.** Bugün dünya üniversitelerinde “lisans altı” öğrenciler daha üniversiteyi bitirmeden araştırmaya başlatılıyorlar. Bilgi daima gelişen ve değişen canlı bir bünyeye sahip olduğuna göre, öğretilcek en önemli şey de, öğrenme yöntemidir. Öğretme, bir meseleye “çözebilirim” diye başlama güveni vermelidir.

Üniversitelerde araştırma ve öğretim birbirinden ayrılmaz parçalardır. **Bilimsel araştırma yapanın duyduğu heyecan** öğrencilerine geçerse, onlar da bilim heyecanı ile çalışırlar.

Tanzimat’tan beri, dışarı öğrenci gönderiliyor.

Her aile, yabancı bir kolejde okutmak istiyor çocuğunu, sonra da dışarıda.

Öğrenci bir raslantı eseri olarak gider, önüne hangi okul çıkarsa oraya girer. Doktora mı yapacak? Gene bir raslantı eseri, bir araştırmaya başlar. Sonunda içine bir kuşku düşer, şimdi ben Türkiye’de ne yaparım diye. Yabancılaşmaya başlamış olduğunu, yaptığı işin Türkiye ile hiçbir ilgisi olmadığını, öğreniminin kopmuş kalacağını, çoğu zaman içi yanarak sezmeğe başlar.

Ya liseyi bitirir bitirmez, on sekiz yaşında kopup gidenler... Amerika’nın ücra bir kasabasında, ufak bir okulda beş, altı, yedi yıl, akrabasız, eşsiz, dastsuz kalanlar, kalıp ta yıllar sonra bunalımlar geçirenler, yabancı ortam içinde belirsiz bir sıla özlemi içinde, intihara kadar sürüklenenler? Dönemeyip kalanlar? Dönüp uyum sağlayamayanlar?

Eğitimin ilk amacı kişiyi önce kendi toplumuna uydurmak, önce kendi toplumuna yararlı kılmaktır. Bizim tekniğimiz, bizim çağdaş uygarlığımız ancak Türkiye’de gelişebilir. **Araştırma ise**

Türkiye’de yapılacaktır. Türk öğrenciyle, Türk öğretmen, Türk araştırmacı birlikte, Türk ulusunun kalkınması, yükselmesi amacı peşinde yetişecektir.

Düşünce özgürlüğü

Düşünce özgürlüğü olmayan yerde bilim olmaz... ODTÜ bir çıkmaza girmiştir. ODTÜ’de kuruluşundan beri temel sorunlar vardır.

ODTÜ’de sol forum düzenleyen üç-beş öğretim görevlisi, Ford Vakfı’nın Türkiye’deki politikasını yürütmekle yükümlüydüler. Hem TÜBİTAK’ta hem ODTÜ’de bir takım tedhiş hareketleri yapanlar, Ford Vakfı’nın kaynaklarıyla derhal Amerika’ya bursa gidiyorlardı. Bir gün ODTÜ’de arkadaşım olan bir Amerikalıya “Size karşı olanları, yani komünistleri finanse edip Amerika’da okutuyorsunuz. Bu ne iştir?” diye sorduğumda soğukkanlı bir şekilde: “Ne olacak onlar liberaldir” cevabını vermişti.

Ben bu konuyu sadece bir ODTÜ konusu olarak görmüyorum. Kolejlerden bahsetmemiz de onun için gereklidir. Bu gün artık ilk okuldan başlayarak meslek hayatına atılincaya kadar birçok dalları Türkçe okumadan birçok insan yetişmektedir. Bu durum çok önemli ve vahim neticeler doğuruyor ve doğurabilir...

Unutmayalım ki, **Bulgar isyanının çıkması ve birçok ülkenin bizden ayrılması, Robert Kolej’den yetişmiş insanlar tarafından gerçekleştirildi.**

***

Makine Mühendisliği ve Makine Yüksek Mühendisliği diplomalarını elde ettiğim ODTÜ hakkında tanık olduğum bazı olaylara değinmek isterim. Ben ODTÜ’ye 1967’de girdim. Kayıtlar sırasında yan masada birkaç kişi “**Doğu halklarını bilinçlendirmeye gidiyoruz.** Tüm masraflar bize ait.” diyerek gönüllü öğrenci tespit etmeye çalışıyorlardı.

İlk forum düzenlendiğinde bir militan kısa ve heyecanlı bir konuşma yapıp, boykot kararı aldıklarını bildirerek, “karşı olan var mı?” diye sordu. Üç arkadaş el kaldırdık. Öyle bir “yuh!” çektiler ki üzerimize gelmediklerine şükrettik.

İkinci bir forumda; üniversite sorunlarını bile hiç dile getirmeden, “Ankara Hukuk Fakültesi boykot kararı aldı, Siyasal Bilgiler Fakültesi boykot kararı aldı, biz de alıyoruz!” deyip, hemen sonuca gittiler.

15-16 Haziran 1970 olaylarını takiben ODTÜ spor salonunda büyük bir forum düzenlendi. Ateşli konuşmacı şunları söyledi: Arkadaşlar bu tarihi iyi hatırlayın. Bu tarih, **işçinin eyleme geçtiği tarihtir.** Faşist polis işçilerimizi, arkadaşlarımızı darp etti, kan akıttı. **Bu dökülen kanlar kızıl bayrağımız olacaktır!**

ODTÜ ikinci yurdunun zemin katı mescid haline getirilmişti. Mescidde bir akşam yalnız olarak namazımı kıldığımda, sırtında yeşil parka, ayağında botlar ile iki militan içeri girdi. İşgal askeri gibi, botlarla halıların üzerinde gezinerek duvarlara asılı levhalara bakıyorlardı. Ben tam kapıdan çıkarken birisi yanıma yaklaşip hangi yurttaki kaldığımı sordu:

“-Bu yurttaki”, dedim.

“-Odana çıkalım, dolabına bakalım.”

“-Nesine bakacaksınız?”

“-İtiraz mı ediyon lan!” deyip kolumu sıkıca kavradı.

Çalışma masamdaki kitapları incelediler. En alt çekmeceye dinî kitaplar vardı, o çekmeceye bakmadılar. Birisi kapıya doğru yürürken diğeri elbise dolabına da bakalım dedi. Çekmeceye milliyetçi yayınlar vardı. İçimden “şimdi yandık!” dedim. Dolap kapağını açtım, oda kapısında bekleyen arkadaşı tekrar “hadi gel!” deyince, bakmadan çekip gittiler. Ertesi günü dolaplarımda ders kitapları haricinde bulunan dergi ve kitapları toplayıp Birlik mahallesindeki ablamın evine götürdüm ve bir daha üniversite dahiline zararlı (!) neşriyat sokmadım.

İkinci sınıfta “System Science” diye yeni bir ders konmuştu. Bu dersin makina mühendisliğiyle ilgili olmadığını varsayarak boykot kararı alınmış. Birkaç arkadaş söz konusu dersle ilgili deney için Elektrik Fakültesine gittik. Ben kapıdan girdim, fakat diğer arkadaşlar içeri girmediler. Ben de dışarı çıkmadım, laboratuara gidip deneyi tamamladım. Dışarı çıktığımda iki militan kollarıma girip beni talebe birliği binasına götürdüler. Duvarda Che Guevera’nın büyük boy renkli fotoğrafı asılıydı. Boykot kararını kırdığım için sorguya çektikleri sırada tanıdığım bir solcu

arkadaş içeri girdi. Durumu açıklayınca benim zararlı birisi olmadığını ifade ederek serbest kalmamı sağladı.

Birgün öğle yemeği için kafeteryaya geldiğimde ortalığı karmakarışık gördüm. Meğer **Leninciler ile Maocular** kavga etmişler; bütün masa ve sandalyeleri kırıp geçirmişler. Binadan uzaklaşırken dış duvarda şu yazıyı gördüm: “Kahrolsun Kruşçev ve Brejnev Sosyal Faşistleri!” (Leninciler komünist ihtilâli büyük şehirlerde işçileri ayaklandırarak, Maocular ise kırsal kesimden başlatmak istiyorlardı.)

***

- **Hedef Türkiye** (Prof. Oktay Sinanoğlu)

Eğitimin amacı nedir?

Eğitim;

- Bir takım dershanelere yazılmak,
- İlk, orta, liseye gitmek,
- Paran varsa velilerin büyük fedakârlıkları ile özel okullara yazılmak,
- Not almak, dershanelerde nasıl not alınacağını öğrenmek,
- Ondan sonra alfabe çorbası gibi isimleri olan bir takım sınavlardan geçmek,
- Konuyu hiç anlamadan, a-b-c hangisini işaret edileceği taktiklerini öğrenerek,
- Bir diploma almak,
- Ondan sonra da yatmak ve her fırsatta memleketi satmak

değildir. Eğitimin gayesi;

- İnsanı, kendisi ve toplumu, halkı, milleti için **değer yaratacak düzeye getirmektir.**
- Eğitimin ikinci gayesi ise, bir **milletin geçmişiyle geleceği arasında köprü kurmaktır.**

Türk Eğitim Sistemi mi?

1945'ten sonra eğitim sistemi ABD'lilere teslim edilmiş. Evet, bir anlaşmayla teslim edilmiş. Bunun belgesi de var (bkz. Metin Aydoğan, Bitmeyen Oyun ve Türkiye'yi Bekleyen Tehlikeler).

İsmet Paşa Amerikalılarla anlaşma yapmış. Demişler ki: Millî Eğitim Bakanlığında 8 kişilik bir kurul olacak: Dördü Türk, dördü de Amerikalı. Ama dört Amerikalıdan biri Amerikan elçisi ve onun oyu iki sayılıyor. **1945'ten beri onların marifetiyle Türk Eğitim sistemi dünyanın en rezil eğitim sistemine dönüştürüldü.** Diğer bir ifadeyle eğitimsizleştirme siyaseti geldi.

Türkiye'de 1947'de Mizuri gemisi geldikten sonra, **gizli ikili anlaşmalarla birçok şey teslim edilmiş.** Bunlardan biri de eğitim bakanlığıdır. Bizim önce dilimizi, dinimizi, tarih bilincimizi yok edecekler, sonra da işlerine geldiği gibi yönetecekler.

Aslında Türkiye'de ihraç edilen beyin değildir. İhraç edilen beyin hammaddesidir. Hammaddeyi biraz işlerler, arasında çok yetenekli **işe yarayacakları kendine ayırır ve kullanır.** Tabii bunların karakter sahibi olmaması, milletini sevmemesi özelliklerinin olması gerekir. **Geriye kalanları da ülkesine geri gönderir; o ülkede kullanırlar, sahte aydın olarak.**

Sahte aydının yetiştirilmesi için İsmet İnönü'nün Amerika'yla yaptığı anlaşmalar arasında ikili bir anlaşma varmış. Onda da Türk öğrencilerinin alıp Amerika'ya götürülüp bu şekilde yetiştirilmesinin tedbirleriyle ilgili maddeler var.

Beyin göçünün nedeni

1980'den sonra yani **YÖK'ün kurdurulmasının ardından Türkiye'de bilim ve araştırmanın bitmesidir.** Bilim adamı araştırma yapmak için uğraşacakken, ders başına para alarak 40 saat ders veriyor haftada.

Millî hassasiyet kalmayınca insanlar başka ülke için “orası güzelmiş” diye düşünmeye başlıyor. Orasının ekonomik imkânlarının daha iyi olacağını düşünüp gitseniz bile, bir süre sonra **mânevi açıdan ihtiyaçlarınız ortaya çıkıyor, eksiklik hissediyorsunuz.** Yani her istediğini elde etsen bile bir müddet sonra ot gibi yaşamaya başlıyorsun. Etrafınızda doğru düzgün ne insan var, ne de hissedeceğiniz adam gibi bir kültür. O zaman mutlu olmuyorsunuz.

Vaktiyle oraya öğrenci olarak gitmiş, mühendis, doktor olmuş ve bir Amerikalı hanımla evlenmiş Türk asıllıları; biraz para kazanıp mal mülk sahibi olduktan sonra bizimki, bir de

bakıyorsunuz Amerikalı bayan bundan ayrılıyor. Adamın bütün kazanımları gidiyor. Perişan oluyor. Sıfırdan bir daha başlıyor. Sonunda Türkiye’den tanıdıkları vasıtasıyla bir Türk hanımla evleniyor.

Herkes zannetmesin ki oraya gittiği zaman çok mutlu bir hayat yaşayacak. Çocukları büyüyüp kendisine gâvur gibi davrandığında ah vah etmeye başlıyorlar.

Bana “Nasıl yapsak da dönsek” diye danışıyorlardı. Türkiye’ye gelenler de aradan 20-30 yıl geçtiği ve hiçbir tanıdığı ile bağlantısı kalmadığı için kendini çok yabancı hissediyor. Mânen böyle perişan olmuş, ama maddi anlamda hâli vakti yerinde çok insan gördüm.

Eğitim şimdi o hâle getirildi ki: Ne “Millî”dir, ne de “Eğitim”dir.

Türkiye’nin eğitim siyaseti, ilkokulundan, üniversitenin yüksek kısmına kadar aynı basit, temel ilkedir: Herkes 250 kelime Tarzan İngilizcesi öğrensin, başka hiçbir şey öğrenmesin. Niye? İngiliz, Amerikan danışmanlarıyla bu iş biraz yönlendiriliyor...

İngilizler Hindistan’a girince ne yaptı... ahaliyi kesmişler etmişler.. Sonra onlara diyor ki: Siz İngilizce öğrenin ki adam olun. Kendine hizmet edecek bürokratlar yetiştiriyor orada.

***

- **Gençliği kurtarmak** (*Peyami Safa*)

Nelerden kurtarmak?

Birincisi: Okuldaki lüzumsuz bilgilerin ve cansız öğretimin yükünden,

İkincisi: Okul dışındaki âvâreliğinden kurtarmak.

Okul niçin yetersizdir? Programları lüzumsuz bilgilerle yüklü, lüzumlu bilgilerden mahrumdur.

Fransa’daki bir fikir dergisinde seçkin bir pedagog, “Öğretim reformu üzerine görüşler” serlevhali incelemesinde aynen şöyle diyor:

“Ders programlarının yağını almak lâzımdır. Öyle görünüyor ki, anlaşılmaz bir ilim diliyle, gençlere mümkün olduğu kadar **her şeyi öğretmek istiyoruz.** Ortaçağa mı döndük? Minnacık çocuklar, sabahın alaca karanlığında, yarı uyanmış bir halde ağır dersler almağa gidiyorlar ve akşam karanlığında yine derse çalışmak için evlerine dönüyorlar. Hattâ en iyi liselerde bile oyun ve uyku yok gibi bir şey.

Bu, hastalar ve yarı deliler nesilleri hazırlamaktır.

Bize programları müdafaa ederken, insan bilgilerinin çoğaldığından bahsediyorlar: Öğrenilecek diller, tarih, bütün ilimler, elli seneden beri artmıştır.

Fakat söyleyiniz bana, **on yaşıyla on altı yaş arasındaki gençlere her şeyi öğretecek misiniz, öğretebilir misiniz? Bu besî ancak kaz yetiştirir.”**

Maarif Şûrası, hastalar, yarı deliler ve kazlar yetiştiren bu kötü eğitim sistmini ve programlarını değiştirmeyecekse, bu işi hangi Şûrâ, hangi Komisyon, hangi Vekâlet, hangi makam üstüne alacak?

***

- **Karakter için denemeler** (*Alain, Söyleşiler II*)

Falanca zekidir, falanca değildir sözünü işitmekten bıktım usandım artık.

Hangi kişi, budalanın budalası diye yargı verilse bile hakkında, **bir düzen takip ettiği ve usanmadığı taktirde** geometriyi iyice öğrenemez?

Sabırsız kişi için aşılması imkânsız olan güçlükler, sabredip yalnız bir güçlüğü gözönünde bulunduran kişi için hiç sayılır.

Bir şey hakkında yargıda bulunmadan önce o şeyi iyice görmek istemezler. Bundan da ben şöyle bir kanıya vardım: **herkes, istediği nisbette zekidir.**

İrade, daha doğrusu çalışma; işte eksik olan bu.

İyi bir zekâ sağlam bir zekâdır.

Basitleştirilmiş problemleri çözmek öylesine kolaydır ki, en kalın kafalı kişi bile, **hayal mahsulü güçlüklerin içine girip bulaşmasa, kolaylıkla işin içinden çıkabilir.** Hattâ daha ileri gidip **hiçbir şey güç değildir, yalnız insanoğlu kendisi için güçtür** diyeceğim. Yani budala, kulaklarını

oynatıp yürümek istemeyen eşeğe benzer demek istiyorum. Huysuzluktan, öfkeden, korkudan, ümitsizlikten yapar bunu...

Ayrıntıyı meydana getiren şeyin hafıza olduğunu, hafızanın da tanrısal bir vergi olduğunu söyleyenler vardır. Gerçekten de öyle; her insanın, çalışıp çabaladığı konu üzerinde yeteri kadar bir hafızası olduğunu kolaylıkla anlarız... **Hafıza, çalışmanın şartı değil, daha çok sonucudur.**

Herkes kendini çabucak mahkûm edebilir. Hayranlık ise cezalandırılan ilk harekettir. Daha başlangıçta engelin içine düşen, mahsus engele takılan, her çeşit yardımı iteleyen o vahşi sıkılğanlık ta bundan doğar işte. **Önce yanılmayı, yanıldığı için de gülmeyi bilmek gerek.**

Havailik korkunç denecek kadar ciddidir; **kendini hiçbir işe vermemek için and içmek gibi bir şey.**

Okul çalışmaları karakter için denemelerdir, zekâ için değil. İster imlâ, ister çeviri, ister aritmetik dersi olsun, mesele huyu yenmek, istemesini öğretmektir.

***

- **Türkiye'nin Maarif Davâsı** (Nurettin Topçu)

Millet Maarifi

Millet ruhunu yapan maariftir. Fikir ve irfan hayatımız üçyüz yıl çorak bir çölde bocaladıktan sonra kurtuluş yolunu arayanlar, Batı kültür ve maarifinin kucağına sığındılar. Yüz yıldan fazla zamandır **sıra ile Fransız, Alman, İngiliz kültür ve maarifine teslim olduktan sonra bu gün** Avrupa için bile korkunç yıkım kaynağı olan **Amerikan maarifine sığınma** cinayetini, işlemekten çekinmediler.

Bu teknik ve ticaret maarifinin şimdiden çürütmediği millî hayat sahası kalmamış gibidir. **Bin yıllık şan ve şeref olaylarıyla dolu tarih sahibi bir milletin bu kadar kısa zamanda bütün geleneklerinden ve kendi özel yapısından soyunup sıyrılması** dikkatle üzerinde durulmaya değer bir olaydır.

Harf inkılâbı yüzlerce yıllık millî kültürle bağları kopardıktan sonra **dilin değişmesi** üniversite gençliğini orta okul çocuklarının hizasına indirdi.

İslâm dünyası **Mevlânâ'nın ruhu** ile yirminci asırda bir muhteşem felsefe yaratabileceği halde bu yapılmadı.

Kör ve sağır beyinler iktisadî kapitülasyonların kaldırılmasını kurtuluş sayarak **maarifte kapitülasyonların devamına göz yumdular.** Bir yanda kifayetsiz din okullarını artırırken, öte yanda batılılaşmak hevesiyle, **batı dillerinde öğretim yapan okullar açtılar.**

Garbî taklitte ne kadar ilerlersek o kadar batağa saplanır ve daima da küçülürüz. Millet mektebi çökmüş, yıkılmış ve bir diploma dağıtma bürosu hâlini almıştır. **Kendimiz için yepyeni bir maarif sistemi kurarak işe başlamak zorundayız.**

Mektep

Biliyoruz ki mektep, öğrenme yeridir. İsterseniz hayata da mektep deyiniz. Ancak **hayat çok gayeli öğretim yapar, mektep ise, tek gayeli öğretim yapar.** Zihnin dağıldığı, çokluk içinde eridiği yerde mektep yoktur; hâdiseler karşısında toplanıp kendine geldiği yerde mektep vardır. hayatta esas olan hâdisi yaşamak, mektepte ise tanımadır.

Mektepte alınan ders, ya bir tasavvurdur, hayale mal edilir; ya bir hünerdir, ele mal edilir; ya bir iradedir, iktidarımıza ilâve edilir; ya da bir aşktır, kalbe doldurulur. “Gerçek mektepte muallimle talebe, ıztırab çekerek öğretmeğe ve ıztırabla öğrenmeğe muhtaçtırlar.” Ders, bu tadına doyulmaz ıztırabın sahnesidir.

Sinemada sade gözler harekettedir. Gerçek derste ise duyuları kendi emrinde çalıştıran aklın harekette olması lâzımdır. Büyük bir ders, gözlerin görmediğini akıl ve idarkin yarattığı manzara içinde seyretmedir. **En büyük ders, Levh-i Mahfuz'da görülüp öğrenilendir.**

Bizim azabımız, ruhumuzdaki darlık, varlığı pek mahdut olan bildiklerimizden ibaret sanmamızdan doğuyor. **Cahilin kalbindeki darlık,** anlayışsızın ruhundaki tahammülsüzlük bundan ileri gelmektedir. Cehâlet, kâinatımızı daraltıcıdır... **Bilmenin, öğrenmenin büyük ve doyulmaz hazı** bundan ileri geliyor.

Kur'ân, bu en büyük üstad, en büyük sapıklığa sürükleyen duyularla menfaatlerin sefaletinden bizi kurtarmak için gönderildi.

Neyi bilip, neyi bilmemesi lâzım olduğunu düşünmek, düşüncenin ilk işidir. Halk, gelişmiş güzel her şeyi bilebilir. Âlim ve mütefekkir ise ancak kendine lâzım olan, kendini işleyen şeyleri bilir. Pek çok şeyleri bilmekle öğrenen **hâfıza hamalları**, hayatta hiçbir baltaya sap olmayanlar, hiçbir işe yaramıyanlardır.

Hangi yetinin olursa olsun, **test metodu** ile tanıtılışı, insandaki çok bilgiyi araştırdığı için, şuurun değer derecelerini tanıtmakta **yetersiz ve hatalıdır...** Dehâ bir ferasettir, ferasetle ölçülür. Bugünkü mektep, bir sürü bilgileri gayesiz, hedefsiz bir şaşkınlıkla genç dimağların rast gele bir köşesine tıkmak isteyen bir hâfıza cihazından ibarettir.

Belki her tarafta mektep var ve **bütün ömür sürekli bir talebelik veya çıraklıktır...** Fena alışkanlıklarını ömrünün sonuna kadar tekrarlayan adam, istediği kadar yüksek tahsil diplomasına sahip olsun, yine mektep görmemiştir.

Aile; örf ve âdetlerin ve bir dereceye kadar seciyemizin hamurunun yoğrulduğu mekteptir. Sevginin ve kalb alışkanlıklarının mektebidir. Sabrın ve müsamahanın mektebidir. Fedakârlığın ve vazifeler yüklenmenin mektebidir.

Ticaretin kurnazlık ve cerbeze mektebi, ordunun disiplin ve itaat mektebi olduğunu biliriz. Memuriyetin **vazife ve intizam mektebi**, her çeşit ağalığın zulüm ve tahakküm mesleği olduğunu da biliyoruz. **Dervişlik, tahammül ve kanaat mektebidir. Devlet, mesuliyetin mektebidir.**

Din, insanın bütün hareketlerini sonsuzluğun huzurunda düzenleyici ve bağlayıcı olan kaidelerin mektebidir. Sevgi tasvufun mektebidir. Nihayet ölüm, en büyük ve hepimize açılmış olan mekteptir.

Mektep, mânaya yükseliş, birliğe yöneliş, kaide ve disiplindir. Mektebi aşk besler, metodlu düşünce yaşatır. Hayatın her sahasında ailede, alış verişte, hukukta, siyasette, sanatta ve ahlâkta mektebe muhtacız.

Bize, bütün kareketlerimiz için değer ve kaide sunacak, hepimizin yaşayışına ruh ve mâna katacak, her âleme pencerelerini açacak, büyük mektebin temel hakikatlarını ihtiva eden bir kitaba muhtacız. Bu Kitap **Kur'ân**'dır.

Muallimin mesuliyetleri

Maarif demek muallim demektir. Farkında olsun olmasın, her ferdin şahsî tarihinde muallimin izleri bulunur. Muallime değer verildiği, muallimin hörmet gördüğü ülkede insanlar mesut ve faziletlidir.

Milletimizin ruhî temelleri olan İslâm'da, **Peygamber ilk muallimdi.** Öğreten o, inandıran o, yürüten o idi. Devlet ve mektep işlerini birleştirmiş, devleti mektep haline getirmişti. Sonraki devirlerde bu ikisi ayrılmakla beraber, birbirlerine sınımsız teması muhafaza ettiler ve **devlet adamı, muallimin emrinde bulunduğu müddetçe** cemaat ikbâl halinde yaşadı. Muallim, devlet adamının bendesi olduğu zaman, cemaat bozuldu, felâketler baş gösterdi.

Anadolu'ya istilâlarla yerleşen Oğuzlar, başlarında **Nizamül-Mülk** gibi bir muallim buldular. **Osmanlılar, muallimi baş tacı yaparak yükselmesini bildiler.** Fâtih'i cihanda hârîka bir manevî olgunluğa sahip kılan muallimleridir. **Yavuz, âlimin atının ayağından sıçrayan çamurun bile şeref olduğunu kabul ediyordu.**

Her şeyden evvel muallim, hayatımızın sahibi olmaktan ziyade sanatkârdır. Seyircisi değil, aktörüdür... Muallim, idealinin düşmanları karşısında bile bunlara "beddua et!" diyenleri, "hayır, ben **beddua için gönderilmedim**" diye susturarak, "bir gün gelecek, bunlar dâvamıza en büyük hizmeti yapacaklardır" diye tebşir eden rahmetler müjdecisidir.

Muallimlik sevgi işidir, ruh sevgisidir. Muallim halk gibi, her yaşayan gibi yaşayamaz. "Eğer **bildiğimi bilseydiniz, az güler, çok ağlardınız.**"

Duygular sahasında eğitim en küçük yaşta başlayacaktır. **Kalbe yapılan ilk aşı, merhamet aşısıdır.** Sonra, hemcinsini sevmek ve sevdiği için aldatmamak, ihmâl etmemek aşmaları yapılır. Cemaat sevgisi verilir. Böylece aşkın terbiyesinden sonra ferdin şahsiyeti işlenir. Arkasından mesuliyet duygusu gelir. Mesuliyetimiz, hürriyetimizin kaynağıdır.

Maarif dâvamız

Bugünün genci idealsizdir. Gencimizin inançları, ıztırabı yoktur. Gencimizin ruhu sarsıntı halindedir... Mektep, neslin ruhundaki kuvvetli tarafları yaşatmasını bilmelidir. Maarif, bir cemiyetin düşünüş tarzının, kültürünün ve ideallerinin cihazlanmasıdır. Düşünüş tarzı, metod demektir. **Maarif,**

metodlu düşünmeyi öğretir. Metodlu düşünüş, ilimle felsefeler doğurur. Aklımızı dosdoğru kullanma demek olan felsefe ise din, ahlâk ve sanatın ilerliyeceği istikâmeti gösterir.

Bugün talebelik artık ilim yolculuğu değil, diploma avcılığıdır.

Batı'nın fikir mahsullerini şüphesiz ve tenkitsiz, saf bir itaatle alan dimağlar, bu fikirleri getirmekle ilim yaptıklarını zannettiler... Medreseden kalan paslı kilit, Batı pazarından getirilen yaldızlı kilit oldu... Kuvvetli iradeliler doğurur, **zayıf iradeliler taklit eder.**

Bir yandan öz Türkçe diye, Türk dilinin âhengine ve estetiğine aykırı kelimeler, öbür taraftan Fransızca, İngilizce, Almanca terimler ve bu dillerden azman kelimeler Türkçemize sokuldu. Arap ve Acem azınlıkları gitti; Batının azınlıkları dilimize saldırdı.

Asrımızın, ihtisas asrı olduğu ve bütün ilim kollarında keşiflerin günden güne çoğaldığı inkâr götürmez bir realite iken **ilkokulun dördüncü sınıflarından lisenin son sınıfına kadar dersleri birbiri üzerine yığıyor ve her birini döne döne tekrar ediyoruz.**

Kadınlık terbiyesi ihmal edildi. Kadına hayat tarafından ayrılan **ev sanatlarıyla küçük çocuğunu yetiştirme mesleği, kızların öğretiminde değerli yerini almıyordu.**

Disiplin çok sarsıldı.

Her binada ders okutulmaz. Mâbetteki "ibadete hazır ol!" sesine benzer bir sesi her köşesinde sızdırmayan bina, mektep binası değildir.

Ders, hakikatlerin araştırılmasıdır. Teknik ancak ilimlerin tatbikatı diye onlardan sonra ele alınır.

İlk öğretimin gayesi kalbin terbiyesi, orta öğretimde gaye aklın terbiyesi, yüksek öğretimde ise ihtisaslardır. İlkokul, kalbi temiz bir maya ile yoğurmak içindir. Orta mektep ve lisede aklın, Doğu'dan, Batı'dan, her taraftan sızan bütün ışıklariyle yüklü metodlu hakikat araştırmaları, Fârâbî ve Gazalî ile Pascal ve Pasteur'ü yanyana yaşatmalıdır. Liseler, ilk sınıflarından başlayarak ileride yüksek öğretimin ihtisasına hazırlık yapacak bölümlere ayrılmalıdır.

Talebe, hakikatler peşinde koşmayı meslek edinen insandır. Gayesi manevî olgunlaşma olan bir mesleğin insanıdır. **Mekteplerin diploma müşterisi ve istikbalin mevki dilencisi değildir.**

İlk öğretim

Tarih şuuru eksik bırakılarak yetiştirilen çocuk gerçek vatandaş olamayacaktır.

Eğer millet eğitiminin kökleri olan ilk mektebi bugünkü karanlığından kurtarmak istiyorsak Mehmet Âkif'in yedi cildlik "**Safahât**"ını sayfa sayfa nesirleştirip, bazılarını nazmiyle aynen, ilkokulun beş yıllık okuma kitaplarına aktarmak icabedecektir.

İlkokulda çocuğa, adım adım tarihinin sevgisi aşılırken ve kendi varlığı, tarihinin hâdiseleri arasında kendine tanıtılırken, ona insanlık dersi de tertemiz örneklerle, **sevgi ve merhamet** metodlarıyla aşılır. Biz çocuğa sadece maddî tabiatı tanıtmakla, bütün âlemi öğrettiğimizi sanıyoruz... **Fransız çocuğu, Lafontain'in masallarında hayatın ilk hikmetlerini buluyor.**

Orta öğretim

Bizce tamamen fonksiyonsuz olan **ortaokul kaldırılmalı**; ilk üç senesi tek kol halinde, son üç senesi kollara ayrılarak okutulmalıdır. **Lise tahsili yapmayacaklar için**, köylerde, kasabalarda, iki veya üç senelik **hayat veya iş mektepleri açılmalıdır.** Bu mekteplerde, ziraat ve teknik öğretilmeli, aritmetik, tarih ve din dersleri okutulmalıdır.

Ortaokulun derslerini genişleterek tekrarlayan lise sistemi değiştirilmeli; lisenin şimdiki ortaokulu karşılayacak ilk üç sınıftan sonra, üç senelik son kısmı şu şekilde kollara ayrılmalıdır. İlk iki sene fen ve kültür kollarına ayrılmalı, sonuncu yılda ise, bu kolların her birisi de ikiye bölünmelidir. Böylece, **fen kolu matematik ve tabiiye bölümlerine, kültür kolu ise felsefe ve lisan bölümlerine ayrılmalıdır.**

İlk üç sınıfta kâinat hakkında ilk müsbet bilgiler verilir ve ilim zihniyeti aşılır... **Matematik** dersinin gayesi, zihnin hayalsiz olarak işleyişini temin etmek ve bu yolda kabiliyet kazandırmak olduğu halde bu derste formüller ezberletilerek zekâlar ezildi, harap edildi.

Aynı mânâsızlık **fizik** dersinde tekrar edilerek, gayesi maddî dünyamızın kanunlarını tanıtmak olan bu ilim de ancak zekâ tahribine yarar bir bomba haline konuldu. **Kimya** derslerinde, zekânın olgunlaşmasında hiç rolü bulunmayan, ancak bu ilmin mütehassıslarını ilgilendiren formüllerle muamelelerin ezberletilmesi, **jeoloji** de taş isimlerinin bir bir belirtilmesi, sanki zekâları dondurup taşlaştırmak içindir.

Edebî kültür ve sanat zevki bizce şu yollardan giderek verilebilir: Lise sınıflarının her birinde devrine hâkim olan bir veya birkaç büyük sanatçının bütün eserleri başından sonuna kadar okutulur ve açıklanır.

Tarih kitapları, tam bir kronoloji ve vak'a ezberciliğinden ibarettir. Esasında, hâdiseleri aklın mahkemesi huzuruna getirip muhakeme eden ve onların sebeplerini araştıran tarih ilmi, mekteplerimizde, masalcılıkla efsaneci zihniyeti besleyen, ezberciliğe yol açan zararlı bir nakil olmuştur. **Medeniyet tarihi**, daha mekteplerimizde gün yüzü görmemiştir.

Orta öğretimden şu gayeleri bekliyoruz:

1. **Genel kültür vermek.** Medenî adam, düşünen adam olmak için, hayatın her alanında, insan ruh ve zekâsının nüfuz edebildiği bilgilerin hepsinden bir ortalama edinmek lâzımdır.
2. Her ilimden bir çesni tattırmak. **Orta öğretimin gayesi ihtisas öğretimine hazırlamaktır.** Lise sınıflarında, ilimlerin hepsinden birer parça tadarak kendi kabiliyetini sezip keşfetmek ve ona ait ufak bir hazırlıkta bulunmak lâzımdır.
3. Ruhun bütün melekelerini birbirleriyle düzenli olarak inkişaf ettirmek. Orta öğretimin ulaştıracağı gayelerin en önemli ve değerlisi budur... Tarih dersi yalnız bilgi olsun diye değil, daha çok irade olsun diye, coğrafya dersi vatan sevgisi, fizik dersi kâinat sevgisi olsun diye mektepte okutulmalıdır... **Zekânın bir büyük anbar olmaktan ziyade, ince ve keskin bir kılıç haline gelmesi orta öğretimin asıl işidir.**

***

- **Millî Üniversite ve Reform** (Prof. Faruk K. Timurtaş)

Üniversite özerkliği

Üniversite için ilmî muhtariyet (özerklik) esastır. Bu, daha Fâtih Sultan Mehmed zamanında, Sinan Paşa'nın gazaba uğrayarak hapse atılması üzerine, devrin ülemâsının "Sinan Paşa hapisten çıkarılmaz ise, **kendi eserlerini yakarak memleketi terk edeceklerini**" Fâtih'e bildirmeleri üzerine teessüs etmiştir. İlmî muhtariyet demek, hiçbir tesir ve baskı altında kalmadan serbestçe ders okutmak ve araştırma yapmak demektir.

1933 tarihli kanunla İstanbul Darülfünunu lâğv edilmiş ve üniversite kurulmuştur. Bu üniversite muhtar (özerk) değildi, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı idi. 1946'da çıkarılan reform kanunu ile üniversitelere muhtariyet verildi. 1960 tarihli kanunla üniversitelerin özerkliği arttırıldı. Millî Eğitim Bakanının üniversitelerin başı olmak hususu kaldırıldı ve **üniversitelerin hükûmetle münasebeti kesildi.** Buna karşılık bir "iç denetim" getirildi.

Üniversite muhtariyetinden maksat serbestçe ve rahatça ilmî araştırmalar ve öğretim yapılabilmesi, üniversite **öğretim üyelerinin düşünce ve görüşlerini hiçbir tesir altında kalmadan ilmî (objektif, tarafsız) şekilde ve millî menfaatlere uygun olarak ortaya koyabilmeleridir.** Bu husus, ilim ahlâkı ve ilim zihniyetinin teşekkülü ile ve devlet müesseseleri ile hükümet arasında bir âhenk ve normal münasebet kurulmasıyla sağlanabilir.

Tatbikatta müessesenin mânevi ve hükmi şahsiyetinin ve hocaların değil, **binaların muhtar (!) olduğu görülmüştür.** Bu yanlış telâkki dolayısıyla, öğretim yapılamaması ve öğretim üyelerinin tecavüze uğraması muhtariyetin ihlâli sayılmamış; buna karşılık **üniversite binaları kızıl anarşist ve eşkiyanın yatağı hâline gelmiştir.**

Esasen bizdeki gibi bir özerklik anlayışı dünyanın hiçbir memleketinde mevcut değildir.

Merhum Hocamızın yazdıkları hakikatın tam teslimi olup, ODTÜ'den bir örnek vermek istiyorum: ODTÜ Mütevelli Heyeti Prof. Mustafa Parlar'ı Rektör seçmişti. Solcu militanlar hemen harekete geçip makamını işgal ettiler, koltuk ve sandalyeleri pencereden atıp ateşe verdiler. Ateşin etrafında davul zurna ile halay çektiler. "Rektör İnönü!" diye birkaç gün haykırdılar. Sonuçta Erdal İnönü Rektör oldu.

Bir arkadaşım şöyle dedi: Bugün kafeteryada Deniz Gezmiş'i gördüm, yan masada yemek yerken kulak misafiri oldum. "Ben Filistin kamplarına kaçmak istiyorum, ama paraya ihtiyacım var."

Ertesi gün İş Bankası Emek Şubesi soyuldu ve soyguncular ODTÜ yerleşkesine girdiler. Soyguncuları takip eden polisler Rektörlük izin vermediği için nizamiyeden içeri giremediler. İstanbul Hukuk'tan atılan Deniz Gezmiş, ODTÜ ile hiçbir ilgisi olmamasına rağmen ODTÜ yurdunda 201

numaralı odayı mesken tutmuştu. Sonra diğer eylemler başladı. Bir gece Deniz Gezmiş'i beyaz bir at üzerinde yurt binaları arasında gezerken gördüm.

Bojkotlar ve üniversiteler

Belirli merkezler tarafından tertip edildiği muhakkak olan öğrenci bojkotları, üniversiteleri ve yüksek öğrenim müesseselerini felce uğratmış bulunmaktadır... Olanların, mâsum öğrenci istekleriyle ve normal gençlik buhranları ile uzaktan yakından ilgisi yoktur. Çeşitli fakülte ve yüksek okullara mensup bir anarşist grup aralarına öğrenci olmayan kişileri de alarak bir orada bir burada forum düzenleyip o fakülte öğrencilerinin çoğunluğunun görüş ve oyunu almadan bojkot ilân ediyorlar sonra da eylemlere, tecavüz, şiddet ve hakarete başvuruyorlar.

Bu hareketlerin üniversite ve öğretim meseleleri olmaktan çıkıp devletin bekasına ve milletin varlığına yönelen anarşi hareketleri haline geldiği açıktır.

Hiçbir ceza görmeyen bir avuç anarşist, kendilerini idare eden merkezden aldıkları emir gereğince, yapmadıkları kanunsuz hareketi bırakmamışlardır. Polisin giremediği binalara yuvalanan bir küçük grup Üniversite idaresine, devlete kafa tutmuş, devlet malını tahrip etmiş, müesseseyi haftalarca çalıştırmamıştır.

Bu yüzden bugün durum, Üniversite idaresi ve iktidara müteveccih bir hareket olmaktan çıkmış, milletin ve vatanın varlığına kasteden bir "eylem" halini almıştır.

Üniversite ve gençlik

Türk Milleti haşmetli bir tarihe ve büyük bir medeniyete sahip bulunduğu gibi, ülkemiz de yer altı yerüstü her türlü servete ve geniş ziraat imkânlarına sahiptir. **Bizde eksik olan rasyonel çalışma, teknik ve ilmî zihniyettir.**

Gençlik çağında herkes, işlerin çabucak ve birdenbire halledilmesini ister. Bunun için bazı hürriyetlerden fedakârlık edilmesini bile düşünür. Bu hâl, totaliter rejim taraftarlarını, gençleri kendi saflarına çekmek hevesine düşürmektedir.

Memleketimizde son yıllarda aşırı cereyanlar alabildiğine artmış bulunuyor. Komünizm, azınlık ırkçılığı, bölgecilik, mezhepçilik faaliyetleri tehlikeli olmaya başlamıştır. Millî birlik ve memleket bütünlüğünü parçalamak maksadı taşıyan bu akımlara karşı cephe almak siz gençlerin vazifesidir.

Öğrenci olarak birçok dertleriniz vardır. Yurt, öğrenci lokantası, ucuz ders kitapları, burs bunların başında gelmektedir. Elbirliği ile bu meseleleri halletmeliyiz.

İkinci Dünya Savaşı, maddî olduğu kadar manevî bakımdan büyük tahripler meydana getirmiştir. Bu sarsıntılar harp sonrası nesillerinin **inançsız, maddeci, manevî ve millî değerlere ehemmiyet vermeyen otorite ve düzen düşmanı gençlik zümreleri çıkarmıştır.**

Mâneviyatçı ahlâk görüşünün temelleri örf, âdet gelenek ve dindir. Yeni nesillerin ahlâkî buhran içerisine düşmesine sebep, millî ve dinî terbiye ile yetişmemeleridir.

Gençliği buhrandan, tahripçiliten kurtarmak onlara millî ve mânevî değerleri tam olarak vermekle sağlanabilir. Bunun için çalışmalı, millî eğitimimizi ilkokuldan itibaren topyekün bu gayeye göre ıslâh etmeli ve geliştirmeliyiz. Asıl reform işte budur.

***

• Üniversitelerimizin hali (Prof. Necmettin Erbakan)

Prof. Necmettin Erbakan'ın TBMM'de Üçüncü beş yıllık planın "Millî Görüş" açısından tenkidi konuşmasından:

Bugün Türkiye'de **Üniversitelerimiz tamamen âtil vaziyettedirler.** Hatta oralarda meydana gelen bir takım hoşlanmadığımız olayların sebebi dahî, biz Üniversitemizi kendi memleket meselelerimize çalışmanın harâreti içerisine sokamıyoruz. Aylak kalıyorlar, onun için bu hadiseler çıkıyor. Bir üniversite mensubu olarak arz ediyorum size: Bizim Üniversitelerimiz Devletimizden kopuk; 30 seneden beri bizim **hükümetimiz bize bir vazife verse de hizmet etsek** memleketimize diye diye bütün profesör arkadaşlarımızla çırpınmışız. Verilmez. Biz orda, gideriz, bulutların üzerinde araştırma yaparız. Amerika'nın, Almanya'nın işine yarar yaptığımız araştırma, fakat **bizim köylümüz gider -ben motor profesörüyüm- gene Çekoslovakya'nın külüstür motoruyla sulamasını yapmağa çalışır.** Benim araştırmam; Almanya da patent hâline gelmiş, üniversitede kitaplara girmiş,

ama kendi vatanıma kendi köylü Mehmet ağama hizmet edemiyorum. Benimle onun arasındaki irtibatı kuracak Devlet mekanizması, vazifesini yapamıyor da onun için. Orijinal araştırma yok işte...

Toynbee, meşhur bir tarihçi, tarihi iki kısma ayırıyor, diyor ki; “Bu klâsik tarihi bırakın. Bundan bize fayda yok. Eski çağmış, taş devriymiş falan. **Tarih 1569’dan öncesi ve sonrası diye ayrılır” diyor. Ne olmuş 1569’da İngiltere kralı 4. Henri “Royal Society of Science”ı kurmuş. İngiltere’deki âlimleri toplamış ve demiş ki; “Siz bulutların üzerinde araştırma yapıyorsunuz, benim tebeamın bin bir meselesi var” Ne olacak? “Siz ilim için ilim değil, fayda için ilime döneceksiniz.”**

Toynbee diyor ki: Bu kuruluştan sonra **sanayinin ilk defa İngiltere’de kurulması** bir tesâdüf değildir. Bu hazırlıklar neticesi olmuştur. Ve yeni çağların başlamasında orda ilk defa sanayinin kurulması, âlimlerin fayda için çalışmalarına başlaması dolayısıyla, **Royal Society of Science’ın kuruluşu tarihin asıl dönüm noktasıdır**, diyor.

Şimdi biz de, Türkiye’de bu dönüm noktasını bir an evvel kurmağa mecburuz. Üniversitelerimizi hakîkî, fiilî, ilmî araştırmağa döndürmeğe mecburuz. Bir ilim adamı böyle çalışmazsa bir ilim adamı olamaz zaten. İşıldayan demir parlar. O bir memleket meselesine hizmet ediyor. O memleket meselesi fiilen tatbik edilip de faydalar görülüyor ise, onun gönlünde öyle bir meşale yanar ki, işte ilim onun kaşının hareketinden öğrenilendir. Yoksa hocanın söylediğinden anlaşılan değildir. Onun için batıda ilim çok daha süratle geliyor, çok daha fazlalı mesâi yapan insanlar yetişiyor. Çünkü üniversitelerini faydalı sahaya sokmuşlar.

22 Yıllık temel Stratejimizde Üniversitelerimizi memleket hizmetinde faal rol alan müesseseler haline getirmemiz lâzım. Bizler Üniversitede senelerce **Teknik Üniversitenin Ziraat Makinaları kürsüsü başta olmak üzere, bu memleketeye uygun bir traktör tipini araştıralım, geliştirelim, seri imalatının, fabrikalarının projelerini hazırlıyalım ve bunları devlete tevdi edelim; bu fabrikalar kurulsun ve millî bir şekilde %100 yerli malı, bu imâlat memleketimizde başlasın**, demişizdir. 20 sene öncesinden beri bunun dokümanlarını arzu edenlere arzedecek durumdayım. Ne oldu?...

Falanca, filanca yabancı firmaya **Türkiye’nin Traktörünü imâl etme ve motorunu imâl etme kademesini ihâle ettik. Bizi oyaladılar, biz bunu yapamıyacağız dediler. 10 sene sonra, ihâleyi iptal ettik** diye kahramanca bir kararname çıkardık! Bir ay önce ne yaptık? **Eaton firmasına verdiğimiz dişli müsaadesini ve aktarma organları müsaadelerini de iptal ettik.** Kaybettiğimiz 10 sene ne olacak?

Biz bu çeşit millî dâvâlarımızı başkalarına nasıl ihâle ederiz? Bizim Üniversitelerimiz neye duruyor? Niçin bunlara bir görev vermiyoruz? Plânlama Teşkilatı’nın bu potansiyelleri harekete geçirecek şekilde stratejisini tanzim etmesinde zaruret görüyoruz.

***

- **Ahmed Davutoğlu ile söyleşi**

Bence üniversite eğitiminin temelde üç hedefi vardır:

1) **Evrensel kültürü, aydın olarak kendini hazırlayan insana vermek** ve dünyanın neresine giderse gitsin yabancılık çekmeyeceği bir insanlık birikimini ona özümseterek, bu birikimin parçası haline getirmek. Bu hedef, küreselleşme döneminde çok daha önemlidir. Örneğin, çalıştığımız çok uluslu bir şirketin içinde Çinli, Hintli, Latin Amerikalı olabilir. Sizin onların kültürlerinden esintiler almanız durumunda, yapacağınız uzmanlık farklı; o kültürlerle uzak olduğundan farklı olacaktır. Bunu, hele hele daha muhteva yüklü alanlar, uluslararası ilişkiler, tarih, siyaset bilimi gibi alanlara yansıtırsanız, bu birikimi tümüyle alma ihtiyacı vardır.

2) Her kültür havzasının eğitim kurumu, kendisinin yürüyen kültürel öznesini üretmek için vardır. Eğer bir eğitim kurumu, disiplinler ayrımları içinde bir üniversite, **iyi bir uzman ya da insanlık birikimini kavramış bir aydın yetiştirmişse de, kendi kültür havzasının öznesini yetiştirememişse, burada saygın bir aydın prototipini beklemek mümkün değildir.** Bizim gibi bir toplumda bu hedef, çok daha önemli ve tamamlayıcı bir unsurdur. Bir Amerikalı, zaten evrensel kabul ettiğimiz birikimi aldığında, kendi kültürü evrensel sayıldığı için onu da almış varsayılır. Ama bizim gibi geçmişte çok önemli kültürel katkıları insanlık birikimine sunmuş, bugün de sunabilecek kapasitedeki toplumlarda bu ekstra bir önem taşır.

3) **Meslek sahibi kılmak.** Meslek sahibi olmak, disiplinler bir özelliktir. Ama birinci ve ikinci hedefi gerçekleştirmek için mutlaka bulunduğunuz disiplin dışına çıkmak durumundasınız.

Bu genel bir tanımdır; daha özele, bizim ülkemizin kültürel, entelektüel serüvenine ve bu serüven içinde **bizim nesle baktığımızda 60'lı, 70'li yıllarda eğitimin lise ve üniversite dönemini yaşamış bizlerde, az şeyle tatmin olmama psikolojisi vardı.** Herhangi bir mesleği edinme dışında, karşı karşıya kaldığımız, kendi kendimize sorduğumuz sorular, bizim gençliğin boyunu aşan, zihnini zorlayan büyük çaplı sorular olurdu. Örneğin, “Niye geri kaldık?” sorusu, bütün bir ekonomi tarihini sizin önünüze açıyordu ki, o zaman için bu çok hayatî bir konuydu. O zaman size büyük bir alan açılıyordu; bir tek ekonomi çalışmak yetmiyor, geri kalmanın bütün unsurlarıyla “geri kalmanın tarihi”ni de sorgulamaya almak durumundaydınız.

***

- **Garblılaşmanın Neresindeyiz?** (Prof. Mümtaz Turhan)

Rönesans Şarktan bilhassa İslâm âleminden gelen tesirleri de ilâve etmek suretiyle tam mânasıyla orta çağın bir eseridir. Bununla beraber ilim bakımından orta çağ zihniyetinden hakikî kurtuluş, insan düşünce ve görüşünü değiştiren hakikî inkılâp, ancak Onyedinci asrın ortasında Galile'nin ilim sahasında yaptığı büyük keşif sayesinde olmuştur.

Şu halde bizim, iştirâk edemediğimiz, kaçırdığımız, binaenaleyh **telâfi etmemiz lâzım gelen aslında Rönesans değil; insanın kafasında, zihniyetinde hakikî değişikliği meydana getiren Kopernik, Galile ve Dekart'la başlayan objektif, ilmî düşünce hareketidir.** Onun için ihtiyaç halinde öğrenmemiz lâzım gelen diller Yunanca ve Lâtince değil, İngilizce ve Almanca gibi bugün yaşayan dillerdir.

Dün olduğu gibi bugün de garp medeniyetini ayakta tutan yine ilimdir... İslâmiyetin diğer dinlere nazaran daha rasyonel olduğu ve ilmi teşvik eden çok esaslı hükümler ihtiva ettiği gözönünde tutulursa bu bakımdan da medeniyete mâni olmaması icap eder.

Bugünkü Garp medeniyetinin esas unsurları ilim, amelî hayata tatbikinden ibaret olan teknik, insan haklarını teminat altına alan hukuk ve hürriyettir. Hakikî garplılık ise bunların prensiplerine bağlılıktır. Bu unsurlara bilhassa ilimle tekniğe sahip olunduğu, benimsenip cemiyete mal edildiği nisbette de bir memleketin garplılaşabileceği hususunda da yine zerre kadar şüphede edilmemektedir.

Whitehead'den Şark medeniyetine mensup milletlerin Garp medeniyetinden neler alması lâzımgeleceğini öğrenelim: “**Garbın Şarka kolayca verebileceği en faydalı şeyin ilim ve ilmî zihniyet olduğu** gittikçe artan bir vüzhla aşikâr bir surette görünmektedir. İlim ve ilim zihniyeti bir memlekettten diğerine, bir ırktan ötekine nakledilebilir; yeter ki, orada rasyonel bir cemiyet bulunsun.

Profesör Bernal de ilmin bugünkü modern cemiyetteki rolünü tetkik ve ilimle teknik arasındaki sıkı bağlılığı tesbit ederken, **Garp medeniyetine intisap etmenin en kestirme yolu ilmi almaktır, diyor ve misâl olarak da Rusya ve Japonya'yı veriyor.**

Lewis Mumford'un “Teknik ve Medeniyet” adlı eserinden: “Son bir buçuk asır zarfında ortaya çıkan büyük maddî icat ve ihtiraların arkasında yalnız **devamlı bir teknik inkişaf** bulunmuyor, aynı zamanda insanların zihinlerinde husule gelen bir değişiklik de gizli duruyordu; yâni ilmin inkişafı sayesinde meydana gelen **ilim zihniyeti.**”

Bir an evvel çok sayıda ilim adamı yetiştirmeğe, ilim müesseselerini kuvvetlendirmeğe çalışmalıyız. Çünkü bizim için biricik kurtuluş yolu budur. Onun için her millet, mali kudreti nisbetinde her şeye tercihen ilme, ilim müesseselerine, **ilmî araştırma merkezlerine**, muazzam meblağlar ayırmaktadır. Harward Üniversitesi mensuplarından Lindbeck **bütün Çin'in bir ilmî araştırma laboratuvarına benzediğini** kaydederek muhtelif ilim dallarına ait araştırmalar hakkında malûmat vermektedir.

Bu paralar, **ilmî araştırmalar, millî müdafaanın temelini teşkil ettiği** için sadece nefis müdafaası kaygusuyla yatırılmıyor, bununla birlikte, ilmî araştırmalara verilen paraların **iktisadî bakımdan en verimli bir yatırım olduğu** bilindiği için hiçbir fedakârlıktan kaçınılmamaktadır. Amerika'da “Millî İlim Vakfı”nın bir tetkikine göre ilmî araştırmalara sarfedilen her 100 dolara karşılık ortalama 2500 ilâ 5000 dolar alındığı görülmektedir.

Bir milletin kalkınmasında insan unsurunun büyük ehemmiyetini göstermek maksadıyla Almanya'dan daha iyi bir misal bulunamaz. İkinci Dünya Harbini müteakip korkunç bir manzara ve sefaletle karşılaşılıyor. Her tarafta açlık, sefalet ve yokluk... Fakat bütün bunlara, bu yokluklara rağmen, bakiye halinde de olsa, tamamiyle yok edilemeyen bir unsur kalmıştır insan. Bu şartlar altında, neler ve nasıl yapılabileceğin bilen insan. Azmi, iradesi, cesareti ve bilhassa bilgisiyle birlikte insan, **Almanya'nın dünya yüzünde kaldığı müddetçe bitirilemeyen yegâne hazinesi olan insan.** Kör, sağır, topal da olsa, çok kısa bir zamanda, neler yapabileceğini ve neler yaptığını bütün dünyaya göstermiş bulunuyor.

Bir milletin iktisadî, içtimaî ve umumiyetle, teknik sahada olduğu gibi, askerî sahada da kudretinin okuma yazma nisbetine değil, birinci sınıf ilim adamlarıyla, teknik mütehassıslarının sayısına bağlı olduğu çok iyi bilinmektedir. Bunların muhtelif milletlerdeki sayısıyla, nüfusa olan nisbetleri tetkik edildiği zaman, beher 100 ilâ 200 kişiye birinci sınıf bir ilim adamının ve beher on ilâ yirmi kişiye de ikinci sınıf bir ilim adamının veya teknisyenin düştüğü görülmektedir.

Milletler arasında kültür ve medeniyet farklarını doğuran, onların halk tabakaları değil, münevver zümrelerdir. Binaenaleyh **Türkiye'nin geri kalışının sebebi halkın cehaleti değil, münevverlerinin gerek keyfiyet, gerek kemiyet bakımından, kifayetsiz oluşudur.**

Garp memleketlerinde münevverler, halkın sahip olduğu millî karakter vasıflarını terk etmek şöyle dursun onları en mükemmel bir şekilde geliştirilmiş olarak kazanırlar. Onun için Garpta münevver her bakımdan halktan üstün ve ona her sahada liderlik edecek vaziyettedir.

Bizde ise, tahsil sistemi, bilgi diye verdiği bazı malûmat kırıntılarına mukabil en bariz millî karakter vasıflarını tahrip eder: verimsiz de olsa halk çalışkandır, münevver tembelliği öğrenir; halk şayanı hayret derecede bedenî mukavemete sahiptir, münevver daha tahsili esnasında yumuşar, sonraları mukavemetini büsbütün kaybeder. **Halk kanaatkâr, ağırbaşlı, vakur ve hürmetkârdır. Münevver açgözlü, lâübali, şarlatan, ya saygısız veya dalkavuk olur. Halk umumiyetle dindar, ve manevî kıymetlere hâlâ bağlıdır, münevver ise, ne dindar ne de dinsiz fakat çok iptidâî, dar ve çok fena tarzda materyalist olmuştur.**

İki asırlık garplılaşma hareketinin ilk yarısında, bütün gayretlerin, **ordunun ıslahı** hususunda toplandığı görülür... Tanzimat, bu bir asırlık garplılaşma hareketindeki gayenin iflâsını ilân eder. İmparatorluğun kurtuluşunun çaresi bu defa da, onun teşkilâtının, içtimaî bünyesinin değiştirilmesinde, Avrupa devletlerinin yapısına benzetilmekte ve bilhassa hür ve meşrutî bir rejim kurmakta görülür... Böylece Osmanlı İmparatorluğu, **gayesini iyi tâyin edemediği bir garplılaşma** uğruna yaptığı iki asırlık bir mücadeleden parçalanmış, yorgun, bitkin ve hayal inkisarile çıkar. Ne umduğunu elde edebilmiş, ne de beklenen âkibete düşmekten kurtulmuştur.

Garbın mevcudiyetini tanımak üstünlüğünü teslim etmekle başlayıp hayranlık veya korkuda nihayet bulan telâkki değişmesi bizi kendimizden şüphe ettirmeğe ve aşağılık hissi duymağa sevk etmiştir. Bu **aşağılık duygusunun tesiriyle** garp medeniyetinin esas kıymetlerini, onu diğer medeniyetlerden ayırt eden, onu hususiyetini veren unsurları görmeğe, her şeyden evvel bunları almağa çalışacak yerde, **garbî şekil ve kıyafetinde, yaşayış tarzında, içtimaî teşkilatında sathî bir şekilde kopya etmeğe başlamışızdır.**

Doğru bir teşhis koyamamak yüzünden asırlar kaybetmiş bulunuyoruz. **Garpla aramızdaki esas farkın bir zihniyet, bir etüd, (tutum) bir görüş ve düşünüş farkı olduğunu görememişizdir...** Biz, garblılaşmada ilmi, şuurlu bir şekilde hedef olarak almadığımız için **maarifin gayesi de sadece okur yazar yetiştirmekten ibaret olmuştur...** Eline bir diploma geçiren herkes, bu memlekette her şeyin mütehassısı, her şeyi yapmağa muktedir ve her sahada fikir yürütmeğe mezundur.

Bütün mesele maarifi, bundan 900 sene evvel olduğu gibi bugün de Türkiye'nin biricik ana dâvası olarak iktisadî, sınaî ve içtimaî sahalarda kalkınmasının bir vasıtası haline getirmektir. Bunun için de evvelâ bütün memlekete şâmil, umumî bir **içtimaî kalkınma plânına** ihtiyaç vardır. Ondan sonra bu umumî plân içinde yer alacak olan iktisadî, sınaî, ziraî, ticarî vs. sahalara ait talî plân ve projelerin tanzimi gelir. İşte ancak bunlar yapıldıktan sonradır ki, bütün bu umumî ve talî plânlarda insan unsurunun yeri, rolü, meslekî, miktarı, ve bilhassa yetiştirme tarzı tayin ve tesbit edilmek suretiyle bir **maarif plânı** hazırlanır.

Memleketin geri kalmasının başlıca sebebi olan bu yarı münevverin kökünü kurutmak, daha doğrusu onu faydalı bir hâle sokmak lâzımdır. Bunun için Türk maarif sistemi, kendi kendine yeter, yani **memleketin muhtaç olduğu birinci sınıf ilim ve teknik adamlarını yetiştirebilir bir hâle gelinceye kadar** mütehasşis zümreyi Avrupa ve Amerika'da yetiştirmek ilk hedefi teşkil etmelidir.

İki esaslı tedbire ihtiyaç vardır:

- 1- Bunlardan biri, **Avrupa'ya külliyetli miktarda, çok iyi seçilmiş talebeler göndermek;**
- 2- Diğeri de **araştırma enstitüleri açmaktır.**

Avrupa'ya talebe gönderme tedbiri, hemen hemen garplılaşmak cehdi kadar eskidir. Buna ilkin şuurlu bir şekilde III. Selim devrinde başlanmış, II. Mahmud zamanında hızlandırılmış; Tanzimat'ta bundan daha çok faydalanmak maksadıyla Paris'de bir mektep bile açılmıştı.

İşlenen hatalar ve bunların sebepleri:

1- Garbın ne olduğunu, oraya gönderilen talebelerin bize neler getirmeleri icap ettiğini bilmeyişimiz, bu teşebbüsün gaye ve hedeflerini doğru bir şekilde tâyin etmemize mâni olmuştur. Bu itibarla Harbiye'den mezun olanlarla sarîh talimatla gönderilen birkaç kişi istisna edilirse **Avrupa'ya talebe göndermenin hedefi belli değildir; onun için gayesiz ve plânsızdır.**

2- **Oradaki tahsilleri de aynı şekilde nizamsız ve kontrolsüzdür.** Ne hükûmet veya bu işle alâkadar daire ne de talebe nasıl hareket edeceğini, hangi müesseseye gidilip ne tahsil edeceğini bilmez. Bu itibarla talebenin ne tahsil plânları ne de rehberleri vardır. Bundan başka talebeler Avrupa'daki tahsil müesseselerine devam edebilecek, tedrisatı takip edebilecek şekilde yetiştirilmiş veya ona göre seçilmiş değildir.

3- **Bu şekilde gönderilen talebelerden ihtisas yapanlar yakın zamanlara kadar görülmemiştir. Bu suretle yarım yetişmiş olanlara da ekseriya avdetinde ehemmiyet verilmemiş,** kendilerini burada yetiştirme, olgunlaştırma imkânları temin edilmemiştir. Bilâkis bunların çoğu, tahsil sahalarının dışında çalışmaya zorlanmış, böylece heder olup gitmişlerdir.

Bunun için **gönderilecek talebenin, her şeyden evvel ilmî bir şekilde çok iyi seçilmiş olması;** bunların sayısının, her sene memleketin çıkarabileceği miktarın azâmisini teşkil etmesi: orada, herhangi bir ilim şubesinde milletlerarası bir kıymet oluncaya, bilhassa tahsil ettikleri memleketlerdeki meslekdaşlarının seviyesine çıkıncaya kadar bırakılması; bu hususta kendilerine rehberlik ve icabında onları kontrol ve teftiş edecek, muhtelif ilim sahalarına ait mütehasşislardan, aynı memlekette evvelce tahsil etmiş ilim adamlarından mürekkep heyetlerin teşkil edilmesi; ve nihayet **bu şekilde yetişmiş olan talebeler, avdetlerinde çalışabilecekleri, araştırmalarda bulunabilmeleri, daha fazla inkişaf edip körlenmemeleri için müsait bir zemin hazırlanması işte bu maksatla araştırma enstitülerinin açılması şarttır.**

Kısa vadeli tedbirler:

1- Altı sınıflı bir ilkokulla memleketin ihtiyaçlarına göre mahdut sayıda, yine 6 sınıflı bir lise esas temel kadroyu teşkil etmelidir. İlerde ilk mektebi 8 sınıfa çıkarıp liseyi 4'e indirmek mümkündür. **Lise sayısının memlekette akademik kariyer ile yüksek tahsile ihtiyaç hissettiren mesleklere intisap edeceklerin adedine göre tahdit edilmesi lâzımdır. Fakat vaziyet ne olursa olsun, hiçbir şekilde bunların sayısının gelişigüzel çoğalmasına ve seviyelerinin düşmesine katıyen müsaade edilmemelidir.** Sonra, bu liselere alınacak talebeler, behemehal umumî zekâ testlerine tâbi tutulmalı ve bu hususta çok titiz davranılmalıdır. Ancak fitrî istidat ve zekâları müsait olanlar kabul edilmelidir.

2- **Mevcut bütün orta mektepler, mahallî ihtiyaçlara göre meslek ve teknik mektepleri haline getirilmelidir.** Mamafih başlangıçta yani intikal devrinde bu mektepler de esas itibarıyla iki şubeye ayrılabilir. (A) Şubeleri liselere girmek isteyen talebelere tahsis edilebilir. Bu kısma girecek talebeler, tamamiyle lise nizamnamelerine uygun düşecek bir tarzda test imtihanlarına tâbi tutularak alınır ve onlar gibi yetiştirilir. Bu şubeden mezun olan talebeler liselerin ikinci kısmına girerken sıkı bir bilgi testiyle zekâ testine tâbi tutulurlar. (B) Şubeleri ise, muhtelif meslek ve teknik dallarını ihtiva eden, kendi çapında küçük birer politeknik şeklinde teşkilâtlanmalıdır. Bunlar, yetişkinler veya tahsilsiz çıraklar için açılmış 3 aylık veya daha kısa kurslardan 3 senelik muntazam tahsile kadar her nevi teknik ve meslekî tahsil ve terbiye imkânlarını ihtiva edebilmelidir.